

Katholieke Universiteit Leuven

Faculteit Psychologie en
Pedagogische wetenschappen

Handleiding voor het schrijven van een masterproef

2009-2010

Inhoud

Inhoud	2
Woord vooraf	3
Inleiding	3
1 Opbouw en vormvereisten	5
1.1 Doelstellingen van de masterproef	5
1.2 De soorten masterproeven	5
1.3 Vormelijke aspecten masterproef	5
1.4 Bronvermeldingen	5
1.5 Componenten van de masterproef	6
1.5.1 Titelblad	6
1.5.2 Titel	6
1.5.3 Samenvatting	7
1.5.4 Woord vooraf	7
1.5.5 Inhoudsopgave	7
1.5.6 Lijst tabellen, figuren	7
1.5.7 Bijlagen	7
1.5.8 Referentielijst	8
2 De masterproeftekst	9
2.1 Probleemstelling of inleiding	9
2.2 De methode	10
2.2.1 Deelnemers	11
2.2.2 Materiaal of apparatuur	11
2.2.3 Ontwerp of proefopzet	11
2.2.4 Kwalitatief-hermeneutisch onderzoek	12
2.2.5 Het forum leeronderzoek	12
2.3 Werkwijze of procedure	13
2.3.1 Psychologisch onderzoek	13
2.3.2 Pedagogische Wetenschappen en Educatieve Studies	13
2.4 Resultaten	13
2.5 Bespreking	14
2.6 Bevindingen/Inzichten	15
3 Hoe begin ik eraan?	16
3.1 De vier fasen bij het maken van een masterproef	16
3.1.1 Keuze onderwerp en literatuurstudie	16
3.1.2 Het maken van een masterproefplan: probleemstelling en onderzoeksopzet	16
3.1.3 Het verzamelen en analyseren van gegevens	17
3.1.4 Het schrijven van de masterproef	17
3.2 Het maken van een onderzoeksplan	18
3.2.1 Stap 1: Het kiezen van een onderwerp (zie 3.1.1)	18
3.2.2 Stap 2: Het inperken en afbakenen van het onderwerp	18
3.2.3 Stap 3: Het formuleren van de probleemstelling	18
3.2.4 Stap 4: Het formuleren van de concrete onderzoeksvragen	19
3.2.5 Stap 5: Het maken van een onderzoeksopzet	19
4 Taalzorg	20
4.1 Stijl	20
4.2 Syntaxis	20
4.3 Woordkeuze	21
4.3.1 (On)gecompliceerdheid	21
4.3.2 De wijze van aanspreking en auteurschap	22
4.3.3 Vermijd omslachtige voorzetsluitdrukkingen	23
4.4 Het schrijven van getallen	23
4.5 Leestekens	23
4.6 Spelling	24
4.7 Tot slot	24
Referenties	26
Bijlage 1	27
Bijlage 2	28

Woord vooraf

Deze handleiding voor het schrijven van een masterproef geeft u nuttige informatie, adviezen en tips voor het schrijven van een masterproef. Lees ze aandachtig en meermaals tijdens het vervullen van uw opdracht. Uw promotor zal u begeleiden bij het op een geschikte manier toepassen van deze adviezen en tips. Houd er evenwel rekening mee dat de Nota Masterproef (zie verder) regels en richtlijnen formuleert die u strikt en stipt moet navolgen.

Voor de redactie van deze handleiding kon dankbaar gebruik worden gemaakt van documenten en bijdragen van Herman Baert, Filip Dochy, Georges Govaerts, Jan Masschelein, Stefan Ramaekers, Niki Verschueren en Maarten Thiry.

Inleiding

De masterproef is een wetenschappelijk werk waarin de student aantoonbaar vertrouwd te zijn met het opmaken van de status quaestionis van een onderzoeksthema in het vakgebied, de vakspecifieke methode van wetenschappelijk onderzoek leert toe te passen en relevante en onderzoeksgebaseerde conclusies leert formuleren. Het onderwerp wordt in overleg met de promotor van de masterproef zodanig omschreven dat het zich tot een wetenschappelijke benadering leent. Het schrijven van de masterproef geldt als het sluit- en kroonstuk van de masteropleiding. In normale omstandigheden is de tijd die men hierin investeert equivalent aan vier maanden voltijds werk, gespreid over twee academiejaren. Het belang van het schrijven van de masterproef blijkt uit het feit dat slagen een noodzakelijke voorwaarde is tot het behalen van het diploma van master. Met het voltooien van de masterproef bewijst de student immers in staat te zijn zelfstandig een probleem uit te diepen en dit op een kritisch-wetenschappelijke manier op te lossen, of minstens aanzetten tot een oplossing te geven.

Deze handleiding behandelt enerzijds de vormelijke vereisten. Ze moet niet gezien worden als een verzameling van dwingende voorschriften, maar eerder als een richtlijn om het schrijven van een masterproef vlotter te laten verlopen. De vormelijke vereisten die wel dwingend zijn, zijn terug te vinden in de nota Masterproef. Anderzijds moet een masterproef natuurlijk ook inhoudelijk goed opgebouwd zijn en beantwoorden aan criteria voor wetenschappelijk onderzoek. Ook die criteria komen in de loop van deze handleiding aan bod.

We verwachten dat je masterproef de noodzakelijke delen bevat, rekeninghoudend met de aanbevelingen in deze handleiding. We verlangen bovendien dat je tabulaties, interlinie, uitlijning, paginanummers, voetnoten, lettertype en lettergrootte correct toepast. Na het doornemen van dit document ben je ook in staat om afkortingen foutloos te gebruiken, een taal te ontwikkelen die evenwichtig, systematisch en verzorgd is, geldige argumenten te ontwikkelen om beweringen te staven en inhoudelijk zinvolle titels te creëren (taal). Verder kan je de verschillende secties in een logische volgorde plaatsen (structuur) en overgangen tussen de delen in de tekst voorzien (logica). Tot slot kan je ook voldoende materiaal aandragen dat relevant is in het licht van de wetenschappelijke discipline die de context voor de masterproef vormt (diepgang).

Voor de voorschriften omtrent de procedure verwijzen we de student graag door naar de nota masterproef. Deze is terug te vinden op het studentenportaal (<http://ppw.kuleuven.be/onderwijs/studeren/studentenportaal.html>).

1 Opbouw en vormvereisten

1.1 Doelstellingen van de masterproef

De masterproef is een werkstuk waarmee de student de volgende verworvenheden aantoont:

- kennis van en inzicht in de theoretische denkkaders eigen aan de (sub)discipline waarbinnen de masterproef kadert
- het theoretisch binnen de bestaande literatuur kunnen onderbouwen met een wetenschappelijke vraagstelling
- bekwaamheid om onderzoek te verrichten binnen een onderzoeksgroep, wat inhoudt het kunnen selecteren, toepassen en evalueren van een adequate onderzoeksmethode en verzameling en analyse van gegevens
- kritische reflectie, erkenning van de draagwijdte van wetenschappelijk onderzoek
- beheersing van de vakspecifieke rapporteringvereisten op academisch niveau, met name een objectieve wetenschappelijke schrijfstijl, duidelijke structurering, logische opbouw en staving van de argumentatie, correcte spelling zinsbouw, verzorgde lay-out
- terugkoppelen van de bevindingen en vaststellingen naar de theoretische denkkaders waarbinnen de vraagstelling geformuleerd is.

1.2 De soorten masterproeven

De verschillende soorten masterproef zijn terug te vinden in de nota masterproef.

1.3 Vormelijke aspecten masterproef

De verplichte vormelijke aspecten van de masterproef zijn terug te vinden in de nota masterproef. Om die richtlijnen te realiseren, is een basiskennis tekstverwerking vereist. Op volgende webpagina kan je vele nuttige tips nalezen in verband met Microsoft Word (p.7-12):

http://soc.kuleuven.be/sw/onderwijs/studentenadministratie/documents/Cursus_definitief2004_H7.pdf

Voor MS Word en HTML-opmaak kan je cursussen volgen aan het LUDIT te Heverlee. Voor meer informatie over de cursussen: <https://admin.kuleuven.be/icts/services>

Op <http://ppw.kuleuven.be/FL/schrijfwijzer.htm> worden enkele belangrijke richtlijnen en aanbevelingen voor het schrijven van een wetenschappelijke tekst aangegeven. Voor anderstalige vaktermen worden in principe de Nederlandstalige equivalenten gebruikt. Wanneer een Nederlandse vertaling niet bestaat of gangbaar is, wordt afgeraden om nieuwe Nederlandse termen uit te vinden.

1.4 Bronvermeldingen

Een wetenschappelijk onderzoek is een cumulatie van kennis. Bij het schrijven van een wetenschappelijke tekst is een correcte bronvermelding van uitzonderlijk belang. Vooreerst gaat het om intellectuele eerlijkheid: heb respect voor het intellectuele eigendom van anderen. Verder geeft de bronvermelding ook een indicatie van de inspanningen die de auteur getroost heeft om zijn betoog te documenteren. Tenslotte biedt de bronvermelding aan de lezer tal van aanknopingspunten voor verdere lectuur.

De KULeuven voert de strijd tegen plagiaat hoog in het vaandel. We raden dan ook sterk aan om de universitaire richtlijnen na te lezen in de nota masterproef en op:

<http://kuleuven.be/plagiaat/>

Door de masterproef geeft de student aan dat hij/zij in staat is te rapporteren op academisch niveau. De masterproef wordt opgesteld conform de internationale standaarden van de APA (American Psychological Association). De APA-vormvereisten voor (intertextuele) referenties, citaties, tabellen en figuren gelden eveneens voor de masterproef.

<http://ppw.kuleuven.be/FL/schrijfwijzer.htm> en <http://apastyle.apa.org/>

1.5 Componenten van de masterproef

De ingeleverde bundel bevat de volgende elementen:

- Titelblad conform de standaard vormvereisten (zie bijlage)
- Blanco blad
- Herhaling van het titelblad
- Kopie van de ingediende samenvatting die door de promotor werd goedgekeurd
- Een korte proloog met titels als 'woord van dank', 'ten geleide', 'vooraf' (1pg.)
- Inhoudsopgave
- Lijst met tabellen
- Lijst met figuren
- Tekst van de masterproef (=neerslag van het wetenschappelijk werk)
- Bijlagen
- Blanco blad
- Rugblad

De tekst mag niet met ringen worden ingebonden. Wanneer de maximale toegelaten omvang ontoereikend is, kan een afwijking worden aangevraagd. De procedure en het formulier hiervoor zijn terug te vinden in de nota masterproef.

1.5.1 Titelblad

Op het titelblad moeten de volgende gegevens voorkomen: titel van de masterproef, naam van de student, Katholieke Universiteit Leuven, Faculteit Psychologie en Pedagogische Wetenschappen, het onderzoekscentrum en het academiejaar. Het vermelden van een promotor, desgevallend copromotor en medewerker is een vereiste. Verder gebruik je de formulering: "Masterproef aangeboden tot het verkrijgen van de graad van Master in de Psychologie of Pedagogische Wetenschappen of Educatieve Studies door [Voornaam Naam]. Daaronder vermeld je promotor: Prof. Dr. naam, copromotor: Prof. Dr. naam, en m.m.v. V.Naam. Een voorbeeld van een voorblad vind je terug in de bijlagen van de nota masterproef.

1.5.2 Titel

De titel moet de inhoud dekken: wanneer het bestudeerde onderwerp qua tijd en plaats beperkt is, moet dit ook zo blijken uit de titel. De titel van de masterproef kan met een verhelderende subtitel worden aangevuld. Een goede titel is belangrijk omdat hij de lezer informeert over het hoofdthema van de masterproef. Een titel bevat gemiddeld niet meer dan 10 à 15 woorden.

De titel moet verwijzen naar de voornaamste betrokken variabelen van het onderzoek. Rapporteer men de resultaten van een experiment, dan is een goede strategie: "(Afhankelijke variabele) als functie van (onafhankelijke variabele)" of "Het effect van (onafhankelijke variabele) op (afhankelijke variabele)."

Neem bij niet-experimenteel onderzoek de belangrijkste variabelen in de titel op, maar vermijd causaliteit uit te drukken. Vb. "Het effect van opvoeding op schoolresultaten." Beter is: "De relatie tussen opvoeding en schoolresultaten."

1.5.3 Samenvatting

Zowel de vormelijke, als inhoudelijke vereisten van de samenvatting zijn terug te vinden in de nota masterproef. De bijlagen van die nota bevatten eveneens een voorbeeldsjabloon van een samenvatting.

1.5.4 Woord vooraf

Wie wil, kan een 'woord vooraf' invoegen (ook wel 'ten geleide' of 'woord van dank' genoemd). Hierin worden de personen bedankt die op één of andere manier betrokken waren bij de uitwerking van de masterproef. Het voorwoord kan tevens iets vermelden over de motivatie van de auteur. De elementen die te maken hebben met het behandelde onderwerp, de methode, de doelstellingen, etc. moeten voorbehouden blijven voor de inleiding die deel uitmaakt van de eigenlijke tekst van de masterproef. Aangezien het 'woord vooraf' geen deel uitmaakt van de eigenlijke tekst, wordt het vóór de inhoudsopgave geplaatst.

1.5.5 Inhoudsopgave

Elke masterproef begint met een inhoudsopgave (ook inhoudstafel of inhoudsoverzicht genoemd). De titels en de nummering in de inhoudsopgave moeten precies overeenstemmen met de titels en nummering in de tekst.

1.5.6 Lijst tabellen, figuren

Wanneer in een tekst veelvuldig gebruik wordt gemaakt van grafieken en tabellen, wordt hiervan best een overzicht opgenomen tussen de inhoudstafel en de eigenlijke tekst van de masterproef.

1.5.7 Bijlagen

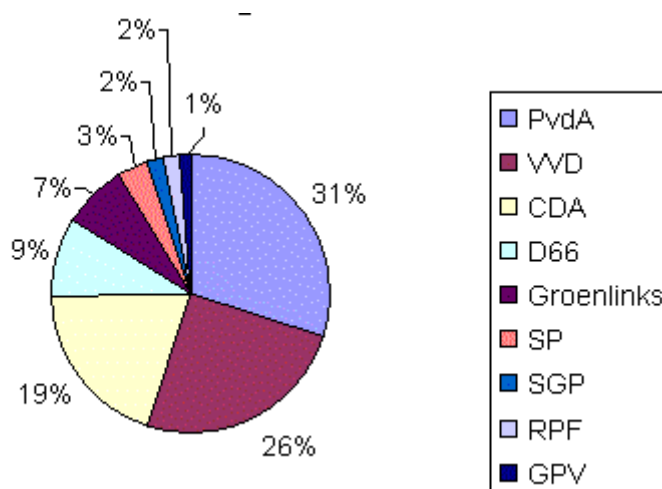
Teksten, tabellen, grafieken en dergelijke worden in de tekst opgenomen wanneer zij onmisbaar zijn voor het betoog. Wanneer dit de lectuur echter danig zou bemoeilijken of de lezer met gegevens zou overladen (bijvoorbeeld vragenlijst, uitgebreide tabel, ...), kunnen zij als bijlage worden opgenomen. Neem echter enkel strikt noodzakelijke bijlagen op. De bijlagen behoren niet tot de eigenlijke tekst en krijgen dan ook een andere paginering, doorgaans in Romeinse cijfers. Voor een masterproef in artikelvorm wordt de documentatie over de methodologie in de bijlage opgenomen indien de tekst van de proef hierover zelf onvoldoende informatie zou bevatten.

Figuren en tabellen geven een professioneel uitzicht aan een rapport. Vaak zijn ze ook onmisbaar om de resultaten aan de lezer over te brengen. *Tabellen* moeten keurig en eenvoudig zijn. Vermijd ingewikkelde details. Plaats eerst het woord tabel met volgnummer en daaronder de (korte) titel (cursief of onderlijnd). Hieronder volgt de eigenlijke tabel. Achter geen van beide worden leestekens geplaatst. De legende, eventuele nota's en nadere aanduidingen worden onder de tabel geplaatst. Centreer horizontaal.

Errors for Younger and Older Groups by Level of Difficulty

Difficulty	M	Younger		M	Older	
		SD	N		SD	N
Low	0,05	0,08	12	0,14	0,15	18
Moderate	0,05	0,07	15	0,17	0,15	12
High	0,11	0,11	16	0,26	0,21	14

Zoals tabellen worden figuren opeenvolgend genummerd. In tegenstelling tot tabellen wordt het nummer van figuren (cursief of onderlijnd) en bijbehorende titel onder de figuur geplaatst. Beide krijgen ook een punt achter zich. Centreer figuren horizontaal.

Figuur 5. Zetelverdeling Tweede Kamer 2008.

1.5.8 Referentielijst

Het doel van de referentielijst is de lezer te informeren over de bronnen die je ter ondersteuning van je onderzoek gebruikt hebt. Ze bevat alle werken die daadwerkelijk werden geraadpleegd en waarnaar in de verhandeling verwezen wordt. Het is geen opsomming van alle boeken en artikels die over het desbetreffende onderwerp verschenen zijn. Alleen in de tekst geciteerde referenties mogen in de referentielijst worden opgenomen. De referenties moeten alfabetisch geordend worden volgens de familienaam van de (eerste) auteur of bij gebrek hieraan volgens het eerste woord van de referentie (meestal de titel of instelling). Referenties van dezelfde auteur worden verder geordend volgens het jaar van publicatie. De namen, het eerste woord van de titel van een boek of een artikel en het eerste woord van een eventuele ondertitel beginnen met een hoofdletter. De voornamen worden afgekort. Voor de systemen van refereren, verwijzen we naar het hoofdstuk over bronvermeldingen (zie 1.4).

2 De masterproeftekst

Deze sectie handelt over de masterproeftekst, met name de neerslag van het wetenschappelijke werk. Deze masterproeftekst is opgebouwd volgens de algemene structuur van wetenschappelijke artikels. Afhankelijk van je onderzoeksdomein kan de structuur en dus ook de opbouw van de masterproeftekst licht verschillen. In dit deel wordt dan ook de algemene opbouw geschetst zoals deze van toepassing is voor de meeste masterproeven.

2.1 Probleemstelling of inleiding

Waarom koos men voor dit onderzoek? Het doel is hier de lezer te overtuigen om het vervolg van de tekst te lezen. Hierbij dienen zich twee vragen aan:

- Wat werd in het betrokken domein reeds door andere onderzoekers ondernomen?
- Wat is het specifieke uitgangspunt van de masterproef, waarom is het belangrijk en in welke mate is het uniek t.o.v. vorig onderzoek?

Om deze vragen te beantwoorden, moet men zich vóór het schrijven van de probleemstelling volgende vragen stellen:

- Wat is de kern van het onderzoek?
- Wat is de precieze vraagstelling?
- Welke vragen heb ik mij gesteld?
- Waarom stelde ik deze vragen?
- Wat is de logische schakel tussen de vraagstelling en de onderzoeksopzet?
- Wat is de relatie tussen dit onderzoek en voorgaand onderzoek in dit domein?

Een afdoend antwoord op deze vragen verschaft de lezer een helder en duidelijk inzicht in het hoe, wat en waarom van de gekozen materie. Vergeet niet aan te geven of je onderzoek voortbouwt op reeds bestaand onderzoek en/of de resultaten bijdragen tot kennisvermeerdering en/of verdieping van inzichten in een bepaald vakgebied.

Concreet bevat de probleemstelling/vraagstelling meestal *vier delen*:

1. Een globale inleiding

In de globale inleiding situeer je het onderzoeksdomein en omschrijf, definieer je het hoofdthema en alle relevante gerelateerde termen. Neem enkel die inhoud en op die relevant zijn voor je concrete vraagstelling. Schrijf ook een paragraaf waarin op herkenbare wijze wordt uiteengezet op welke wijze het onderwerp, de methodologie en de finale tekst tot stand is gekomen. Hierbij wordt kort, maar wel duidelijk aangegeven welke de eigen inbreng is geweest en welke ondersteuning en bijdragen (ivm literatuur, dataverwerking, ...) werden geboden door de promotor, afdeling, collega-studenten (in geval van een groepsmasterproef), e.a.

2. Een literatuuroverzicht:

Je mag verwachten dat de lezer een professioneel persoon die vertrouwd is met het domein. Vermijd daarom alle ballast.

- In het geval je verhandeling geen literatuurstudie (interpretatie van teksten, auteursstudie) is, verwijs dan in de mate van mogelijk door naar overzichtsartikelen of besprekingen omtrent het onderzochte fenomeen. Haal enkel de studies aan die zeer concreet betrekking hebben op jouw probleemstelling en verduidelijken waarom je onderzoek relevant is. Indien een samenvatting van voorgaand werk toch noodzakelijk is, beperk je dan tot het essentiële. Vermeld enkel de belangrijkste bevindingen, besluiten en methodologische punten en vermijd details. Let op een correcte wetenschappelijke bronvermelding.
- In het geval je verhandeling een literatuurstudie (interpretatie van teksten, auteursstudie) betreft, geef dan een aanduiding van de teksten die je wil bespreken en analyseren (situeer eventueel de auteur in geval van auteursstudie), situeer ze tegen de achtergrond van je concrete vraagstelling. Let op een correcte wetenschappelijke bronvermelding.

3. Een brug met voorgaand onderzoek.

Ongeacht het soort van onderzoek dat je doet, is het belangrijk zeer duidelijk de relatie tussen jouw onderzoek en voorgaand onderzoek in dit domein te beschrijven. In het geval van een literatuurstudie doe je dit door aan te geven welke andere interpretaties van die teksten (welke andere studies van die auteur) je in rekening hebt gebracht en door ook kort aan te duiden hoe jouw vraagstelling daar bij aansluit c.q. daarvan verschilt.

4. Een expliciete vermelding van het doel van het onderzoek.

In dit deel van de probleemstelling zeg je concreet wat je gaat doen. "*Het doel van dit onderzoek was...*" of "*Het huidig onderzoek werd opgezet om...*" Dergelijke zinnen mogen niet eerder in de probleemstelling voorkomen.

Bij experimenten dienen zich volgende vragen aan:

- Welke variabelen of condities ga ik in dit onderzoek manipuleren?
- Welke resultaten verwacht ik?
- Waarom verwacht ik dergelijke resultaten?

Bij exploratief onderzoek dienen zich volgende vragen aan:

- Welke variabelen ga ik observeren?
- Welke resultaten verwacht ik?
- Waarom verwacht ik dergelijke resultaten?

Bij kwalitatief-hermeneutisch onderzoek dienen zich volgende vragen aan:

- Welk materiaal (academische literatuur, krantenartikelen, films, documentaires, observatiegegevens, ...) ga ik interpreteren?
- Welke concrete vragen stel ik aan dit materiaal?
- Welk soort inzichten verwacht ik?

Indien je werkt met hypothesen (verwachte samenhang), vermeld je duidelijk wat de aanleiding gaf tot het formuleren ervan.

2.2 De methode

Hier verschaft je de lezer zeer precieze informatie over *wat* je deed en *hoe* het onderzoek gebeurde. De informatie moet de lezer in staat stellen het onderzoek te reproduceren of te reconstrueren. Bij experimenten

gebruik je de hoofdingen *Deelnemers (bij dieren spreek je van Subjecten) Apparatuur of Materiaal en Werkwijze*. Bij survey-onderzoek gebruik je de hoofdingen *Deelnemers, Materiaal en Werkwijze*. Vermeld enkel informatie die rechtstreeks relevant is met datgene wat in de resultatensectie is opgenomen. Bij kwalitatief-hermeneutisch onderzoek verschilt de werkwijze omdat de kracht van het hermeneutische onderzoek juist het interpretatieve verhaal is dat een reconstructie bevat van een bepaalde samenhang of onderliggende structuur. Vaste methodologische voorschriften zijn hier niet voorhanden. In punt 2.2.4. wordt meer toelichting gegeven omtrent deze onderzoekswijze.

2.2.1 *Deelnemers*

Gebruik de term 'subjecten' indien dieren gebruikt worden en 'deelnemers' of "respondenten" in het geval van mensen. Dit deel moet duidelijk maken wie aan het onderzoek deelnam, hoeveel deelnemers er waren én waarom en hoe deze deelnemers geselecteerd werden. Denk aan variabelen als geslacht, leeftijd, gewicht en andere voor het onderzoek relevante informatie. Bij gebruik van mensen vermeld je of en welke beloning of motivatie je gebruikt hebt. Deze informatie is wetenschappelijk belangrijk voor het inschatten van het onderzoek, de generaliseerbaarheid van de resultaten, de vergelijking met andere onderzoeksresultaten, replicaties, bijkomende data-analyses, etc.

2.2.2 *Materiaal of apparatuur*

Hier beschrijf je bondig het gebruikte instrumentarium (hardware, software, algoritmen) en zijn functie in het onderzoek. Let er wel op geen elementen in deze sectie op te nemen die tot de hoofding 'werkwijze' behoren. Standaarduitrustingen (meubilair, papier, schrijfgierief, chronometers) worden gewoon vermeld. Bij meer gespecialiseerd instrumentarium vermeld je de identiteit van het apparaat (aard, type, nummer, model,...) en de eigenschappen die relevant zijn voor het onderzoek. In het geval van zelf ontworpen of ingewikkeld instrumentarium gebruik je een visuele voorstelling ter verduidelijking. Dit geldt ook voor vrij complexe proefopstellingen. In het laatste geval kan een gedetailleerde beschrijving in een appendix aangewezen zijn.

Dit deel informeert de lezer ook over concreet in het onderzoek aangeboden stimuli of prikkels. Deze informatie is belangrijk voor de generaliseerbaarheid van de resultaten alsook voor de mogelijke replicaties van het onderzoek. Indien materiaal zoals vragenlijsten gebruikt worden, vermeld je de bron als het materiaal gepubliceerd werd of een kopie in de appendix indien je het instrument zelf ontwikkeld hebt. Het instrument zelf dient hier wel beschreven te worden. Een voorbeeld:

Om de attitudes t.o.v. klassieke muziek te meten, werd er gebruik gemaakt van een zelf ontworpen (zie Appendix 2) zevenpunt Likert-type vragenlijst met 45 items. De helft van de vragen werden zo verwoord dat... De hoogste (positieve) score die bereikt kan worden met de meting bedraagt 400; de laagste (negatieve) score is 60. Hogere scores weerspiegelen dus meer positieve attitudes t.o.v. klassieke muziek. ...

2.2.3 *Ontwerp of proefopzet*

Deze hoofding is enkel te gebruiken wanneer men te maken heeft met een groot aantal onafhankelijke variabelen die telkens meerdere niveaus hebben. Dit is het geval bij proefopzetten zoals het gerandomiseerd blokontwerp, Latijns vierkant, Grieks-Latijns vierkant en factoriële proefopzetten. Beschrijf eveneens de controleprocedures.

2.2.4 *Kwalitatief-hermeneutisch onderzoek*

De hermeneutische onderzoekspraktijk is erg gediversifieerd. Een kwalitatief-hermeneutische interpretatie gaat er van uit dat de sociale werkelijkheid een betekenisvolle werkelijkheid is en meer bepaald vorm krijgt doorheen betekenisvol gedrag. Dit wil o.m. zeggen dat mensen doorgaans redenen (te onderscheiden van oorzaken) kunnen geven voor hetgeen ze doen. Mensen doen de dingen die ze doen (stellen een bepaald gedrag) omdat ze de werkelijkheid reeds op een bepaalde manier begrijpen – vanuit hun intenties, vanuit de taal, vanuit de traditie, vanuit de context, ... Een kwalitatief-hermeneutische benadering van de werkelijkheid gaat er van uit dat om iets over die sociale werkelijkheid te kunnen zeggen, je dat gedrag dan ook moet 'begrijpen' (de 'betekenis' ervan moet vatten) en dus interpreteren. Hermeneutisch onderzoek is zo bezien het 'begrijpen van betekenisvol gedrag' of 'begrijpen van (het) begrijpen (van de handelenden of sprekenden)'. Bijvoorbeeld: als je de rol wil onderzoeken van het knipogen, moet je eerst weten wat knipogen betekent (je moet het kunnen onderscheiden van een onwillekeurige samentrekking van de oogleden, je moet zo'n samentrekking op een bepaalde manier 'begrijpen'), je moet begrijpen wat het wil zeggen (d.i. betekent) om er verder onderzoek naar te kunnen doen.

Welke onderzoeksbenadering je kiest, is mede afhankelijk van het onderzoeksonderwerp en de onderzoeksvragen. Je kan een bepaalde methode verkiezen, maar je kan niet alle onderwerpen onderzoeken en bevragen aan de hand van dezelfde methode. Een methode hangt samen met het soort vragen dat je wil stellen aan een bepaalde werkelijkheid en met de eigenheid van die werkelijkheid. Naar echtscheidingsproblematiek kan je moeilijk empirisch-analytisch onderzoek doen door middel van experimenten. Een gevalstudie met diepte-interviews is wellicht meer aangewezen en valt dadelijk onder de hermeneutische benadering.

De eerste stap in het ontwerpen van onderzoek betreft het stellen van vragen betreffende een bepaald fenomeen of gebeuren. Deze vragen kunnen een verschillende herkomst hebben (verwondering, verontwaardiging, nieuwsgierigheid, ...), maar vormen de aanzet tot het onderzoek. Vooraleer je tot onderzoek van die vragen kunt overgaan, moet je deze vragen preciseren en ook uitzoeken of deze vragen wel op een zinvolle manier kunnen gesteld worden (en of ze niet al eerder werden gesteld en op een afdoende wijze beantwoord). Het preciseren van die vragen gebeurt doorheen het literatuuronderzoek. Hierdoor krijg je inzicht in de theoretische kaders waarbinnen zich de vragen inzake het fenomeen of de gebeurtenis die je interesseert laten formuleren. Je krijgt zo ook een aanduiding van het reeds gedane onderzoek en van de wijze waarop men een fenomeen of een gebeurtenis eerder heeft benaderd (of begrepen).

De theoretische kaders of interpretatiekaders bieden je het vocabularium, de concepten en de theorieën (d.w.z. gehelen van samenhangende concepten en veronderstellingen) die toelaten de fenomenen en gebeurtenissen op een bepaalde manier te begrijpen. Daarbinnen laten zich dan betekenisvolle vragen formuleren en kunnen onderzoekswegen uitgewerkt worden. Het uitgevoerde onderzoek zal normalerwijze ook toelaten het gehanteerde theoretische kader zelf in de discussie omtrent het begrijpen van de fenomenen en gebeurtenissen te betrekken.

2.2.5 *Het forum leeronderzoek*

Je kan erg veel nuttige info terugvinden op **het forum leeronderzoek**. Het Forum Leeronderzoek wil alle studenten van de faculteit Psychologie en Pedagogische Wetenschappen ondersteunen bij het ontwerp en de uitvoering van wetenschappelijk onderzoek en aanverwante opdrachten. Deze webstek is een grote hulp bij practica, scripties, je masterproef, etc...

<http://ppw.kuleuven.be/FL/fl.htm>

2.3 Werkwijze of procedure

2.3.1 Psychologisch onderzoek

Bij werkwijze beschrijft de onderzoeker bondig *elke stap* in de uitvoering van het onderzoek. Geef duidelijk weer waaruit een sessie, poging of test bestaat. Beschrijf alle fasen van het onderzoek. Gebruik beschrijvende benamingen bij verwijzing naar groepen (vb. de slechthorenden, de alcohol groep) in plaats van groep 1, groep 2, etc.

Dit deel bevat ook informatie omtrent de instructies. Zij moeten meestal niet letterlijk geciteerd worden. Dit is enkel het geval wanneer ze een experimentele manipulatie bevatten. Er wordt eveneens vermeld welke de gebruikte aanbiedingsvoorwaarden van de stimuli of condities zijn - zoals randomisering of contrabalancering - en welke techniek gebruikt werd om de gegevens te verzamelen. Geef enkel die informatie die essentieel is om het onderzoek te begrijpen en die een ervaren onderzoeker toelaat het onderzoek te repliceren.

2.3.2 Pedagogische Wetenschappen en Educatieve Studies

Rekening houdend met de eigen aard van het onderzoek (experimenteel, exploratief, kwalitatief-hermeneutisch) dien je bij de beschrijving van de verschillende onderzoeksfasen aandacht te schenken aan methodologische verantwoording. Hier kan je denken aan het expliciet aangeven van de coherentie en samenhang van opeenvolgende onderzoeksfasen, het expliciteren van hoe de betrouwbaarheid en de validiteit van het onderzoek gegarandeerd worden, het expliciet rekenschap geven van de rol/houding van de onderzoeker, en eventueel wat de bruikbaarheid (relevantie) van het onderzoek kan zijn.

Indien je verhandeling geen literatuurstudie (interpretatie van teksten, auteursstudie) is, volg je de werkwijze beschreven in 2.4 en 2.5. Indien je verhandeling een literatuurstudie (interpretatie, auteursstudie) betreft, ga dan naar 2.6.

2.4 Resultaten

Onder resultaten worden de verzamelde gegevens voorgesteld evenals hun analyse. Neem enkel de meest relevante resultaten op. De kernpunten in dit deel lopen parallel met deze uit de methodologiesectie. Geef geen verklaring over de (be)vindingen van het onderzoek. Deze horen immers thuis bij 'Bespreking'. Geef eerst een globale beschrijving en ga dan in op de details. Hierbij dienen twee uitersten vermeden te worden:

- Enkel ruwe data geven en zo de lezer dwingen deze zelf te analyseren.
- Zich beperken tot kwalitatieve beschrijvingen zoals "het aantal fouten nam af".

De ruwe gegevens dienen door middel van adequate procedures (descriptieve statistieken, inferentiële analyse, inhoudsanalyse, etc.) en/of tabellen en grafische voorstellingen worden weergegeven. Tabellen en grafische voorstellingen moeten door tekst begeleid worden waarin je aanduidt wat de lezer moet zien, welke de algemene trends zijn en of er eventuele afwijkingen zijn. Indien je statistische tests gebruikt, vermeld dan ook of het gaat om afhankelijke of onafhankelijke metingen, de bekomen grootte of testwaarde, het aantal vrijheidsgraden, informatie in verband met de overschrijdingkans en het significantieniveau. Een voorbeeld:

Een analyse waarbij de correlatiecoëfficiënt van Pearson werd gebruikt, ondersteunt deze observatie, $r(59) = .63$ $p < 0.05$.

Wees erg voorzichtig met het gebruik van woorden als 'bewijst', bijvoorbeeld: "Deze toets bewijst dat...". Een statistische toets bewijst immers niets aangezien zij op probaliteiten gebaseerd is en geen zekerheden impliceert. Uitdrukkingen die causaliteit uitdrukken, kunnen enkel gebruikt worden indien een onafhankelijke variabele gemanipuleerd wordt (bij een experiment). Indien de data een statistische toets met de gebruikelijke significantieniveaus niet doorstaat, vermeld ze dan als toeval. Individuele scores worden enkel meegedeeld wanneer de masterproef handelt over designs met één subject of een zeer beperkt aantal subjecten. Rapporteer alle relevante resultaten, ook diegene die tegen de hypothese indruisen. Er wordt ook met nadruk op gewezen dat gevolgtrekkingen in dit deel van de masterproef niet op hun plaats zijn.

Tot slot een overzicht van veelgemaakte fouten in verband met de rapportering van de resultaten zijn:

1. irrelevante details geven (bv. welk programma gebruikt werd om de data in te voeren) terwijl belangrijke informatie genegeerd wordt (bv. welke opties gekozen zijn voor de statistische tests)
2. *P*-waarden rapporteren van 0.0000 of negatieve waarden voor *t*-testen
3. *P*-waarden vermelden, maar de eigenlijke resultaten van statistische tests weglaten
4. weglaten van betrouwbaarheidsintervallen
5. testen van irrelevante hypothesen
6. toekennen van betrouwbaarheid en geldigheid aan tests in plaats van de omstandigheden
7. rapporteren van accuraatheidsniveaus die niet door de data ondersteund kunnen worden

2.5 Bespreking

Het doel van dit gedeelte is het inschatten en interpreteren van de resultaten van het onderzoek t.o.v. de gestelde onderzoeksvraag. Let ook hier op de parallel met de secties methode en resultaten. Het publiek maken van onderzoeksresultaten heeft immers een toetsend karakter: Doorstaan je onderzoeksresultaten en de wijze waarop ze zijn verkregen de eis van explicitering van methodologische uitspraken?

Vertrek van je hypothesen, proposities of sentisizing concepts, conclusies komen nadien. Je kan je laten leiden door vragen als:

- Wat heb ik in feite gedaan?
- Hoe en in welke mate draagt mijn onderzoek bij tot de algemene probleemstelling of specifieke onderzoeksvraag?
- Welke besluiten kan ik eruit trekken?
- Bevestigt mijn onderzoek eerder gedaan onderzoek?
- Bevestigt mijn onderzoek gangbare opvattingen?
- Zijn er alternatieve verklaringen voor de bekomen resultaten?
- Zijn er gevolgen voor theoretische denkkaders? Als het onderzoek uitkomsten oplevert die lacunes in het theoretische kader aanvullen, nuanceren of zelfs de ganse theorie in vraag stellen, dan heeft je onderzoek implicaties voor theorievorming. Als de theorie stand houdt na toetsing, dan staat het theoretische kader sterker.

In dit deel kan men dus de resultaten beschouwen, interpreteren, alternatieve interpretaties geven i.p.v. gangbare, kwalificeren en afleidingen maken. Vermeld echter ook de beperkingen van je besluiten evenals de verschillen of overeenkomsten met algemeen aanvaarde opvattingen. Met nadruk wijzen we erop om de bespreking niet met besluiten te beginnen.

Concreet samengevat bestaat een bespreking uit volgende punten:

1. Vertrek van een algemene formulering van de onderzoeksvraag.
2. Beschrijf de voornaamste bevindingen zonder gebruik te maken van statistische terminologie.
3. Bespreek vanuit je hypothese en bevindingen de implicaties van alle resultaten
4. Koppel je vindingen terug naar deze uit de sectie "Probleemstelling" en de relevante literatuur.
5. Benadruk mogelijke theoretische gevolgtrekkingen van je resultaten.
6. Haal eventuele beperkingen van je onderzoek aan en doe suggesties voor mogelijk verder onderzoek.
7. Eindig met een samenvatting van de getrokken besluiten.

2.6 Bevindingen/Inzichten

Deze sectie is van toepassing indien je verhandeling een literatuurstudie betreft.

Onder bevindingen/inzichten wordt verstaan een grondige analyse en bespreking van de aangegeven teksten of het bestudeerde materiaal (zie 2.1) tegen de achtergrond van de specifieke vragen die je ten aanzien van een bepaald fenomeen of gebeuren gesteld hebt. Afhankelijk van je vragen beslaat dit gedeelte een variabel aantal hoofdstukken. Zo'n analyse en bespreking kunnen o.m. slaan op het vergelijken (tegen elkaar uitspelen) van verschillende interpretaties van dat fenomeen of gebeuren, het uitwerken van het theoretisch kader waarvan je zelf gebruik maakt bij je analyse, het bekritisieren van eerdere interpretaties van dat fenomeen of gebeuren (beperkingen, tekortkomingen, ...), het bespreken ervan vanuit het eigen theoretisch kader, ... In het beantwoorden van je vragen bied je zo een verstaan, een duiding, een interpretatie aan van het hetgeen je onderzoekt.

3 Hoe begin ik eraan?

3.1 De vier fasen bij het maken van een masterproef

3.1.1 Keuze onderwerp en literatuurstudie

Je kan enkel een masterproef maken over een onderwerp waarover een promotor bereid is de leiding op zich te nemen. De onderwerpen die promotoren aanbieden zijn gelinkt aan hun specifieke onderzoeksexpertise. Het is ook mogelijk om een masterproef te maken op basis van een eigen onderwerp, op voorwaarde dat je een promotor vindt die de begeleiding op zich wil nemen.

Voor de concrete afspraken en procedures omtrent de keuze van het onderwerp van je masterproef, raadpleeg de nota masterproef op het studentenportaal.

Wanneer je een onderwerp gekozen hebt, zal je daarover eerst enige literatuur moeten bestuderen. Je kan hiervoor eerder bestudeerde cursussen of je promotor raadplegen, maar dit zal niet volstaan. Je kan bijvoorbeeld in de bibliotheken van de faculteit de laatste jaargangen van relevante tijdschriften doorbladeren. Je kan ook meer systematisch tewerk gaan door het raadplegen van online vastgelegde literatuuroverzichten of geautomatiseerde bibliotheekbestanden. Een voorbeeld van een online literatuurbestand is LIBIS. Door een aantal relevante trefwoorden op te geven en de tijdperiode waarin gepubliceerd is af te bakenen, kan je in relatief korte tijd een overzicht krijgen van de belangrijkste publicaties en onderzoeksbevindingen op een bepaald terrein. Hou de verzamelde referenties zorgvuldig bij, ook wanneer je bepaalde citaten kopieert. Het bespaart je een boel zoekwerk wanneer je de eindtekst en de literatuurlijst moet redigeren.

3.1.2 Het maken van een masterproefplan: probleemstelling en onderzoeksopzet

Het schrijven van een masterproef moet goed voorbereid worden. Als je over een sterk uitgangsschema beschikt, kan je reeds dadelijk een gedetailleerde inhoudsstructuur opstellen. Het schrijven van je masterproef kost immers tijd en inspanning. Het is dus geen slecht idee om een tijdsplanning op te stellen. De planning geeft de structuur weer van het rapport en neemt vaak de vorm aan van een aangeklede inhoudsopgave. Hierin horen kernzinnen, trefwoorden, schema's enzovoorts thuis. Pas wanneer de probleemstelling voldoende scherp is, wordt het mogelijk een passend onderzoeksopzet te vinden en de onderzoeksvragen die uit de probleemstelling voortvloeien te kunnen beantwoorden.

In het geval je verhandeling een literatuurstudie betreft: Pas wanneer de probleemstelling voldoende scherp is, wordt het mogelijk de interne samenhang en structuur te zien van de verschillende elementen die je aan de orde wil stellen. Dit stelt je ook in staat de literatuur die je ter hand wil nemen verder te selecteren. Ten slotte laat het je toe de onderzoeksvragen die uit de probleemstelling voortvloeien te kunnen beantwoorden.

Vertrek van je 'aangeklede inhoudsstructuur'. Schrijf eerst de paragrafen waarbij je je dadelijk al een afgeronde tekst kan voorstellen of waarnaar je het meest uitkijkt ze te schrijven. Meer technische gedeeltes van je rapport, zoals de methode, de resultaten en de referenties zijn vaak niet echt motiverend om mee te beginnen. Ze verdienen echter evenveel zorg als de rest van het rapport. Uit het schrijven van de inleiding, de interpretatie en de conclusie kan je het zelfvertrouwen winnen om ook de meer technische stukken op papier te zetten.

3.1.3 Het verzamelen en analyseren van gegevens

In het geval je verhandeling geen literatuurstudie betreft: je definieert de onderzoekseenheden waarbij je het onderzoek gaat uitvoeren en kiest of ontwikkelt instrumenten waarmee je de variabelen kan meten. Hierbij is het ook van belang om stil te staan bij welke analysemethoden je gaat gebruiken om de onderzoeksvragen te beantwoorden.

In het geval je verhandeling een literatuurstudie betreft, kan je deze fase beschouwen als het (verder) verzamelen en verwerken van de relevante literatuur (en het relevante materiaal). Vaak is het verzamelen van de relevante literatuur niet iets dat afgerond kan worden voor je begint te lezen. Je zal merken dat je tijdens het lezen verdere ideeën opdoet en naar aanleiding daarvan soms nieuwe literatuur gaat opzoeken. Dit wil niet noodzakelijk zeggen dat je probleemstelling (zie hoger) onvoldoende ontwikkeld was. Het kan betekenen dat je je probleemstelling verder verfijnt, eventueel aanpast, of zelfs gaandeweg, tijdens het lezen, een andere wending geeft. Je doet er wellicht goed aan ideeën die opkomen tijdens het lezen voor jezelf te noteren en na te denken over hoe je wat je gelezen hebt gaat verwerken, welke plaats het zou kunnen krijgen in je verhandeling.

3.1.4 Het schrijven van de masterproef

De tekst van een masterproef moet normaal gesproken enkele malen herschreven worden vooraleer hij goed is. Ga er niet vanuit dat jij dat literaire toptalent bent waarvoor dit niet nodig zou zijn. Als je op interessante en relevante informatie stuit, doe je er goed aan om mogelijk bruikbare informatie en ideeën direct neer te schrijven. Vermeld steeds meteen de informatiebron zodat je achteraf niet opnieuw moet gaan opzoeken waar de informatie vandaan kwam.

Hou bij het formuleren van de tekst altijd voor ogen waar je naartoe wil. Bij elke zin moet je de conclusies in gedachten houden en daar naartoe werken. Anders dan bij een conversatie kan de lezer geen vragen stellen aan de auteur van een geschreven tekst. Daarom dien je je als auteur in de positie van de lezer te verplaatsen en te anticiperen op de eventuele vragen en bedenkingen van de lezer.

Let erop dat je tekst een samenhangend geheel vormt en dat je een vloeiend betoog houdt. De inleiding, het onderzoek, de resultaten en bespreking moeten dezelfde klemtonen bevatten. Deze continuïteit stelt de lezer in staat de rode draad doorheen de tekst te volgen. Soms vereist dit het substantieel herwerken van de tekst. Een inhoudstafel geeft al een goede houvast voor de structuur van de tekst. Tijdens het schrijven kan je echter merken dat je inhoudstafel - en dus de indeling in paragrafen, alinea's enzovoorts van je tekst - moet bijgesteld worden.

Een alinea is de belangrijkste bouwsteen van een tekst. Zij bestaat meestal uit enkele samenhangende zinnen over één idee, thema, subthema, kwestie, element, etc. waarin een uitspraak wordt gedaan, gevolgd door een toelichting, of andersom, uit enkele argumenten en daarna een bewering. Een goede alinea-indeling is zowel voor de lezer als voor de schrijver van belang. De schrijver moet immers de stappen in zijn betoog zorgvuldig ordenen en de lezer stapje voor stapje meevoeren. De lezer krijgt door een goede alinea-indeling een tekst die in kleine porties is ingedeeld waardoor het verwerken van de aangeboden informatie wordt vergemakkelijkt.

Een goed gebruik van signaalwoorden is onontbeerlijk om het verband te duiden tussen de verschillende zinnen van de alinea. Voorbeelden van signaalwoorden zijn:

- in opsommingen: ook; bovendien, ten eerste, ten tweede, niet alleen... maar ook, etc.
- in samenvattingen: kortom, samenvattend, met andere woorden

- in redeneringen: immers, want, omdat
- in tegenstellingen: maar, toch, enerzijds ... anderzijds

Tot slot is het in lange teksten soms ook nodig om de informatiestroom te onderbreken met een tussentijdse (korte) samenvatting. Hierin zet je de belangrijkste zaken op een rij. Dit bevordert de verwerking van de reeds geboden informatie, maar ook de opname van de nieuwe informatie.

3.2 Het maken van een onderzoeksplan

In het onderzoeksplan leg je het fundament van je masterproef. Het is daarom van groot belang er voldoende aandacht aan te besteden. De ervaring leert dat wanneer het onderzoeksplan onvoldoende doordacht is, de kans erg groot is dat je in ene later stadium vastloopt of het spoor bijster raakt in onafgebakende werkzaamheden.

3.2.1 Stap 1: Het kiezen van een onderwerp (zie 3.1.1)

3.2.2 Stap 2: Het inperken en afbakenen van het onderwerp

Het tijdig inperken en afbakenen van je onderwerp is belangrijk omdat het aantal facetten van je onderwerp veel groter is dan wat je in je masterproef kan behandelen. Om een beeld te geven van hoe zo'n inperking eruitziet, nemen we volgend voorbeeld:

1. Onderwijskunde
2. Mediakunde
3. Effecten van ICT gebruik
4. Effecten van ICT gebruik in Probleemgestuurd leren
5. Effecten van toetssoftware in Probleemgestuurd leren

Bij iedere stap in dit voorbeeld wordt een verdere inperking gemaakt. Het maken van een inperking kan gezien worden als een omgekeerde piramide. Iedere stap omlaag, dwingt tot keuzen en concretiseert het onderzoek. Verder is belangrijk dat bij iedere inperking duidelijk wordt welke aspecten niet meer binnen het onderwerp vallen. Het maken van een inperking is een middel om greep te houden op je onderwerp.

3.2.3 Stap 3: Het formuleren van de probleemstelling

Wanneer je onderwerp voldoende ingeperkt is, kan je beginnen met het formuleren van de probleemstelling van je onderzoek. Dit is de centrale vraag die je met je masterproef gaat beantwoorden.

Bij onderzoeksvoorstellen wordt dikwijls een onderscheid gemaakt tussen de probleemstelling enerzijds en de doelstelling anderzijds. Bij de probleemstelling gaat het vooral om de formulering van een op wetenschappelijke wijze te onderzoeken vraag. De doelstelling geeft aan op welke wijze de uitkomsten van het onderzoek gebruikt kunnen worden. Wanneer de probleemstelling en doelstelling geformuleerd zijn, kan vervolgens een onderscheid worden gemaakt tussen de theoretisch-wetenschappelijke en maatschappelijke relevantie. Bij het eerste gaat het om waarom een vergroting van wetenschappelijke kennis op en/of verdieping van inzichten in gebied X van belang is, bij het tweede gaat het om de vraag waarom het onderzoek van belang is voor de praktijk.

3.2.4 Stap 4: Het formuleren van de concrete onderzoeksvragen

De onderzoeksvragen zijn de deelvragen die je moet beantwoorden om tot een antwoord op de meer algemene probleemstelling te komen. Bij het afleiden van de onderzoeksvragen moet je de volgende zaken in het oog houden:

- logische consistentie (de onderzoeksvragen moeten logisch voortvloeien uit de probleemstelling)
- haalbaarheid (het onderzoek moet haalbaar zijn binnen de beschikbare tijd en de geldende randvoorwaarden)
- begripsafbakening (alle begrippen die je in de onderzoeksvragen gebruikt, moeten helder gedefinieerd zijn)
- de volgorde (zet de onderzoeksvragen in de volgorde waarin je ze in de masterproef gaat beantwoorden)

3.2.5 Stap 5: Het maken van een onderzoeksopzet

De onderzoeksopzet beschrijft op welke wijze je de verschillende onderzoeksvragen zal beantwoorden. Je geeft aan welke methode je gaat hanteren om aan je gegevens te komen en op welke wijze je de gegevens gaat verwerken zodat je de onderzoeksvraag kan beantwoorden.

Bij ieder onderzoek is er een onderscheid tussen:

- A. Het literatuuronderzoek dat nodig is om je terrein te verkennen en na te gaan wat er al uit eerder onderzoek bekend is ten aanzien van je probleemstelling.
- B. Het empirisch, exploratief of kwalitatief hermeneutisch onderzoek wat je zelf gaat uitvoeren.

De opzet voor het literatuuronderzoek (A) ziet er als volgt uit:

- een overzicht van de literatuur die je al geraadpleegd hebt
- een lijst met trefwoorden die afgeleid is uit de onderzoeksvragen
- een overzicht van bibliotheken of andere instellingen die je zal bezoeken
- een tijdsplanning

De opzet voor je onderzoek (B) bevat minimaal:

- het onderzoeksontwerp
- de dataverzameling
- de verwerking en interpretatie van je data

Tip: Neem je cursus onderzoeksmethoden en -technieken bij de hand als leidraad bij de uitwerking van je onderzoeksplan en de operationalisering ervan.

4 Taalzorg

4.1 Stijl

Hoewel het niet de bedoeling is een literair meesterwerk te produceren, zal een verzorgde schrijfstijl je masterproef ongetwijfeld een zekere meerwaarde geven. De lezer beleeft immers plezier aan een vlot, helder en taalkundig correct geschreven betoog. In de beoordeling en quoterings van de masterproef zal dit daarom ook een bijzonder aandachtspunt vormen. Een wetenschappelijk werk veronderstelt steeds een zakelijke, m.a.w. neutrale schrijfstijl, maar dit wil niet zeggen dat de tekst saai en levenloos moet zijn.

Nuttige tips:

- Aangezien het om een geschreven document gaat, dient iedere auteur op te passen voor het gebruik van spreektaal.
- Een fraaie aantrekkelijke schrijfstijl is per definitie niet hetzelfde als "journalistiek schrijven".
- Spreekwoorden en beeldspraak kunnen het geheel opfleuren en de monotonie van de tekst doorbreken. Een voorwaarde is wel dat deze stijlinstrumenten met mate en in hun juiste context worden gebruikt. Hoed je voor clichés.
- Moeilijke, vreemde woorden en uitdrukkingen getuigen niet noodzakelijk van een grotere taalkundige of intellectuele maturiteit.
- Citaten kunnen het geheel levendig maken, maar het gebruik ervan is enkel geoorloofd indien zij de tekst een inhoudelijke meerwaarde geven en als citaat ook goed herkenbaar zijn.
- Geef concrete voorbeelden! Studenten hebben soms de illusie dat hoe abstracter en 'geleerder' zij schrijven, hoe meer lezers onder de indruk zullen zijn. Het tegengestelde is waar. Het verwijzen naar analogieën en concrete voorbeelden maakt de tekst beter begrijpbaar. Goed gekozen voorbeelden duiden aan dat je de materie beheerst.

4.2 Syntaxis

De leesbaarheid gaat voor alles. Probeer voornamelijk korte zinnen te schrijven. Vermijd onder- en nevenschikkingen. Eventueel en voor zover geen afbreuk wordt gedaan aan de vlotte en heldere ordening van gedachten, kan je langere zinnen gebruiken. Doe dit echter in beperkte mate en respecteer de grammaticale regels. Vermijd dat de lezer een zin herhaaldelijk moet herlezen om hem te begrijpen.

Nuttige tips:

- Een normale zin veronderstelt minstens een onderwerp en werkwoord.
- In het geval van bijzinnen moet zorgvuldig worden nagegaan of deze (a) nodig zijn en (b) zich grammaticaal op de juiste plaats bevinden.
- Een zin is meestal gemakkelijk leesbaar wanneer bij elkaar staat wat bij elkaar hoort. Vermijd dus tangconstructies. Onder een tangconstructie wordt een constructie verstaan waarbij er een (grote) afstand bestaat tussen delen die bij elkaar horen, bijvoorbeeld tussen delen van een scheidbaar samengesteld werkwoord (1), tussen hulp- en hoofdwerkwoord (2), tussen lidwoord en zelfstandig naamwoord (3):
Vb.1 Hij *bereidt* zich terdege, van 's ochtends vroeg tot 's avonds laat, op het eindexamen *voor*.
Vb.2 Zijn moeder *heeft* hem vanochtend voordat hij vertrok, net als altijd, een kus *gegeven*.
Vb.3 *De* veertien uit het buitenland afkomstige, ter dood veroordeelde *gevangenen*.

- Al te lange zinnen kunnen meestal vrij eenvoudig worden opgesplitst. Vaak zal dit de verstaanbaarheid ten goede komen.
- Een zin kan nooit beginnen met een voegwoord als “en”, “maar”, “of”, “want”, “dus”.
- Wanneer een zin een (lange) opsomming bevat, is het raadzaam de delen van de opsomming duidelijk te laten uitkomen door ze onder elkaar te plaatsen. Hierbij is wel belangrijk dat de opsomming in balans blijft met de eigenlijke zin, d.w.z. dat al de delen van de opsomming dezelfde structuur hebben (vb. geformuleerd in vraagvorm, in infinitieven, als zelfstandige naamwoorden, enz.) die past in de structuur van de kernzin.
- Onjuist en te veelvuldig gebruik van verwijswwoorden (die, dat, deze) kan dubbelzinnigheid of verwarring creëren. Een verwijswoord verwijst in principe naar het laatste woord of zinsdeel dat daarvoor grammaticaal in aanmerking komt.
- Overmatig gebruik van passieve zinsconstructies komt de leesbaarheid zelden ten goede. Nochtans verdient de lijdende vorm soms de voorkeur boven de actieve wijs, bijvoorbeeld wanneer:
 - o De handelende persoon onbekend is.
 - o Het noemen van de handelende persoon geen relevante informatie toevoegt.
 - o De handelende persoon de schrijver is en die liever op de achtergrond wil blijven.
 - o De zin verder doorgaat op het onderwerp van de vorige zin(nen).
- Gebruik de verleden tijd in de secties ‘Samenvatting’, ‘Probleemstelling’ en ‘Methode’ en de tegenwoordige tijd in de secties ‘Resultaten’ en ‘Bespreking’.
- Een goede schrijver zal zich hoeden voor het gebruik van zogeheten “voorzetselketens”. Vb. *Een naar verhouding te groot aantal voorzetsels kan het oordeel van saaiheid en gebrek aan leesgemak oproepen op grond van het aaneenrijgen van naamwoorden met veronachtzaming van het gebruik van werkwoorden.*

4.3 Woordkeuze

4.3.1 (On)gecompliceerdheid

Een eerste aandachtspunt bij de woordkeuze is de (on)gecompliceerdheid. Een wetenschappelijke tekst verkrijgt je enkel wanneer ook aan de woordkeuze de nodige aandacht wordt besteed. Het is geen collectie onverstaanbare vaktermen met een hoog abstractiegehalte die opeengestapeld worden in ellenlange zinnen en bijzinnen. Nodeloos ingewikkelde zinsconstructies of verouderde termen worden best vermeden. Een rijke woordenschat verwerft men door veel te lezen, intensief te luisteren, veelvuldig te grasduinen in goede woordenboeken (tip synoniemwoordenboek) en commentaar te vragen aan ervaren schrijvers.

Nuttige tips:

- Het lastige zijn/haar en hij/zij verdwijnen wanneer de lezer wordt aangesproken met “u”. Dit probleem kan ook eenvoudig opgelost worden door het gebruik van de meervoudsvorm “zij”, het onpersoonlijke “men” (hun, hen) en “de lezer” of door de passieve vorm (zie supra).
- Wanneer een schrijver te veel lange woorden gebruikt, is de kans groot dat lezers de tekst moeilijk zullen vinden. Vooral het veelvuldige voorkomen van woorden met meer dan vier lettergrepen is nadelig voor de leesbaarheid. Lange woorden zijn bijna altijd samenstellingen die gemakkelijk kunnen worden opgesplitst. Schrijven is schrappen, gebruik niet meer woorden dan nodig zijn.
- Indien je gebruik maakt van afkortingen, moet je deze op zijn minst eenmaal volledig uitschrijven.

- Moeilijke woorden worden best vermeden wanneer de betekenis ervan niet uit de zin of de context kan worden afgeleid.
- Dubbele ontkenningen komen de verstaanbaarheid zelden ten goede en zijn in de meeste gevallen overbodig. Positief formuleren is de regel, tenzij de ontkenning zelf belangrijk is voor een juiste interpretatie van de zin.
- Voor gallicismen, germanismen en anglicismen, respectievelijk aan het Frans, het Duits en het Engels ontleende woorden en uitdrukkingen bestaat vaak een passende Nederlandse versie. Tracht de mogelijkheden van de eigen taal volledig te benutten.
- Let ook op voor woorden die hetzij ván elkaar (vb. het volgende, ten stelligste, ter zake, ...), hetzij áán elkaar (vb. zowat, ofwel, tenslotte...) worden geschreven en voor woorden die in elk van beide gevallen een andere betekenis (vb. evenveel / even veel, allesbehalve/ alles behalve, ...)
- Door gebruik te maken van synoniemen verkrijgt men een rijk gevarieerde taal, wat de lezer ongetwijfeld zal waarderen en verveling kan tegengaan.

4.3.2 De wijze van aanspreking en auteurschap

Een belangrijk aandachtspunt bij de woordkeuze is de wijze van aanspreking. Het lezerspubliek aanspreken in wetenschappelijke verhandelingen gebeurt best in de derde persoon. De derde persoon is de meest onpersoonlijke en aangewezen als de opinies en ervaringen van de auteur niet meteen relevant zijn. Schrijven in de derde persoon betekent *hij, zij* of *men* als onderwerp van de zin gebruiken of de passieve derde persoon aanwenden.

Vb. Derde persoon meervoud als onderwerp:

Zwangere vrouwen stoppen beter met roken.

Vb. Derde persoon enkelvoud, passief gebruikt:

Uit onderzoek blijkt dat zowel de gezondheid van de moeder als die van het kind hierdoor immers ernstig beschadigd kunnen worden.

Op het gebied van auteurschap is er een evolutie van "wij" over "men" naar "ik", althans wanneer met "ik" een uniek persoonlijk standpunt of een eigen onderzoeksdaad wordt bedoeld. Wees hiermee echter op je hoede. Schrijven in de eerste persoon enkelvoud (*ik*) alsook *wij* in het meervoud kan immers opdringerig en weinig bescheiden klinken.

Vb. opdringerig gebruik van de eerste persoon:

Ik raad zwangere vrouwen aan te stoppen met roken. Ik heb immers onderzoek gelezen waaruit blijkt dat het de gezondheid van moeder en kind kan schaden.

Ook het verhuld gebruik van de eerste persoon is af te raden.

Vb. verhuld gebruik van de eerste persoon:

De auteur van voorliggende tekst raadt zwangere vrouwen aan te stoppen met roken. De schrijver van deze verhandeling heeft immers een onderzoek gevonden waaruit blijkt dat het de gezondheid van moeder en kind kan schaden.

De tweede persoon gebruiken (*jij*) is een manier om de lezer direct en persoonlijk aan te spreken. Dit klinkt eerder familiair en suggereert dat de lezer en auteur 'close' zijn. Ook dit is doorgaans af te raden bij het schrijven van de masterproef. Het is immers enkel aangewezen als men de lezer van advies wil voorzien. Door de tweede persoon te gebruiken, wordt een appel aan het engagement van de lezer gedaan.

Vb. Gebruik van de tweede persoon om de lezer direct aan te spreken:

Ben je zwanger? Stop dan liever met roken.

Vb. Adviserend gebruik van de tweede persoon:

Je kan er immers je eigen gezondheid en die van het kind mee schaden.

4.3.3 Vermijd omslachtige voorzetseluitdrukkingen

Een ander aandachtspunt is het gebruik van *voorzetseluitdrukkingen*. Probeer in de mate van mogelijk zo transparant mogelijk te schrijven. Mogelijke suggesties zijn:

- als gevolg van -> door
- in verband met -> omdat, doordat
- voor het geval dat -> als, indien
- met betrekking tot -> over
- op grond van het voorgaande -> daarom
- met het oog op -> om
- ten behoeve van -> voor
- ten aanzien van -> op, over, tegen, van
- ten gevolge van het feit dat -> doordat
- in het kader van -> bij, om

4.4 Het schrijven van getallen

De algemene regel is alle getallen van nul tot en met negen voluit te schrijven. Vanaf 10 schrijft men ze als een getal. Hierop zijn enkele uitzonderingen. Als de eerste term van een zin een getal is, wordt het wel voluit geschreven: "*Twintig van de 243 deelnemers kwamen niet opdagen.*" Bij het vermelden van nummers van figuren, tabellen, sessies, pogingen, deelnemers, etc. gebruik je getallen. Het betrokken zelfstandig naamwoord krijgt dan wel een hoofdletter. Vb. *Zoals u in Tabel 7 ziet, is de waarde van Deelnemer 4 in Sessie 1 kleiner dan de waarde van Deelnemer 14 in Sessie 2.*

Alle metinguitslagen worden in metrische eenheden weergegeven. Geef de waarden van eenzelfde soort data consistent weer. Geef bijvoorbeeld doorheen de ganse tekst het gewicht van de deelnemers weer in kilogram met twee decimale plaatsen.

4.5 Leestekens

Al te vaak wordt gezondigd tegen de regels van de interpunctie. Vooral het gebruik van de komma blijft voor velen een struikelblok.

Nuttige tips:

m.b.t. de komma:

- Een komma is een rustteken. Daaruit volgt dat een bijzin die essentieel voor een goed begrip van de hoofdzin is, niet mag gescheiden worden door een komma.
- Voor een voegwoord (en/of) mag geen komma worden geplaatst, tenzij de komma bedoeld is als afsluiting van een bijzin, waar zij dan wel op haar plaats is (voorbeeld: Leestekens hebben een belangrijke functie, die zich niet beperkt tot de zuiver technische kant van schriftelijke taal, maar worden vaak slordig gebruikt.);
- Verschillende werkwoordsvormen worden steeds door een komma gescheiden (vb: Als u deze nota uit uw hoofd kent, komt al de rest vanzelf).

m.b.t. de dubbele punt:

- De dubbele punt gaat aan een opsomming vooraf, een citaat en eventueel aan zinsinleiders als: anders gezegd, concluderend, kortom, samengevat, enz.
- De dubbele punt wordt vaak gebruikt voor het aankondigen van een omschrijving, toelichting, verklaring of conclusie.
- In één zin mag men geen twee dubbele punten gebruiken.

m.b.t. de aanhalingstekens:

- Aanhalingstekens worden gebruikt voor een citaat (voor de letterlijke weergave van door anderen geschreven of gesproken woorden) en voor woorden met een speciale status. Lange citaten worden typografisch gemarkeerd met insprong en witregels boven en onder. Het weglaten van een deel uit een geciteerde zin wordt aangegeven met (...).
- Ook zelfgemaakte woorden en woordspelingen staan tussen aanhalingstekens. Dergelijke woorden hebben immers een "knipoogfunctie".

m.b.t. de haakjes:

- Ronde haakjes of parenthesen worden gebruikt voor een verklarende toevoeging, voor een literatuurverwijzing in de tekst en in de betekenis "of".

4.6 Spelling

Het spreekt voor zich dat een correcte toepassing van de spellingsregels essentieel is bij het schrijven van de masterproef. Bij twijfel kan men steeds de (recentste) automatische spellingscontrole van Word inschakelen of online 'het groene boekje' raadplegen. (<http://woordenlijst.org/>)

4.7 Tot slot...

Van de in deze handleiding geformuleerde richtlijnen kan worden afgeweken zolang er aan de wetenschappelijke vereiste van controleerbaarheid voldaan wordt. Om zonder al te veel fouten tot een tekst te komen die aanvaardbaar is, raden we de studenten aan om bij het lezen van tijdschriftartikels, boeken en thesissen ook aandacht te besteden aan hun inhoudelijke, structurele, bibliografische en taalkundige verzorging. De hiermee opgedane kennis kan helpen om bij het schrijven van je eigen masterproef een voldoende academisch niveau te bereiken. In de bijlage (2) is een korte vragenlijst opgenomen die je best overloopt na het vervolmaken van je eerste versie van je masterproef.

Succes en goede moed!

Academic papers are a bit like rock and roll bands: whether audience finds them interesting is a matter of perspective, if not taste. (Barley 2006, p.16)

Referenties

Barley, R. (2006). When I write my masterpiece: thoughts on what makes a paper interesting. *Academy of Management Journal*, 49(1), 16-20.

Brungs, E. (2005). Handleiding voor het schrijven van wetenschappelijke teksten in de Sociale Wetenschappen. In: *Zinvol zoeken, stijlvol schrijven*, Leuven: Acco.

Dochy, F. *Thesishandleiding. Handleiding voor de studenten*. K.U.Leuven, Faculteit Psychologie en Pedagogische Wetenschappen.

Govaerts, G. (2006). *Organisatie, structuur en presentatie van een verhandeling*. K.U.Leuven, Faculteit Psychologie en Pedagogische Wetenschappen.

Leidraad bij het schrijven van eindverhandelingen en eindwerken. (2004). Departement Sociale en Culturele Antropologie, K.U.Leuven.

Nota Masterproef PPW. (2009). K.U.Leuven, Faculteit Psychologie en Pedagogische Wetenschappen. Geraadpleegd op 23 september 2009, op <http://ppw.kuleuven.be/onderwijs/reglementen/notamasterproef.pdf>

Pollard, R.Q. (2005). From dissertation to journal article: a useful method for planning and writing any manuscript, *Internet Journal of Mental Health*, 2(2), 1-11.

Streiner, D.L. (2007). A shortcut to rejection: How not to write the results section of a paper. *The Canadian Journal of Psychiatry*, 52(6), 385-360.

Villé, L. (2006). *Forum Leeronderzoek: rapporteer en valueer*. Geraadpleegd op 10 augustus 2007, op <http://ppw.kuleuven.be/FL/rapporteur.htm>

Bijlage 1

Checklist 1

1. Is mijn vraagstelling duidelijk?
2. Heb ik mijn ontwerp gevolgd? Heb ik iets gemist?
3. Presenteer ik mijn argumenten in een logische volgorde?
4. Is mijn bronnenvermelding correct?
5. Is mijn vraagstelling bewezen met voldoende sterke argumenten?
6. Zijn mijn intenties duidelijk?

Checklist 2

1. Leid ik elke paragraaf goed in?
2. Ondersteun ik mijn argumenten voldoende?
3. Gebruik ik te veel dezelfde woorden of moet ik op zoek naar synoniemen?
4. Vloeien de verschillende paragrafen mooi in elkaar?
5. Zijn er nog spellings- of grammaticafouten?
6. Zijn mijn citaten accuraat en in de correcte vorm?
7. Gebruik ik de derde persoon enkelvoud zo veel mogelijk?
8. Zijn mijn argumenten duidelijk en interessant genoeg zonder de objectiviteit uit het oog te verliezen?

De concrete beoordelingscriteria voor de masterproef kan je nalezen in de nota masterproef.

Bijlage 2

Fasen en planning

De student krijgt twee jaar de tijd voor het maken van de masterproef. Het is echter belangrijk om weten dat je tijd in de praktijk aanzienlijk meer beperkt is. Je hebt immers een stage van 3 tot 6 maanden, eventueel ga je nog naar het buitenland via erasmus/socrates. Het is daarom aangewezen om een strikte tijdsplanning over je twee masterjaren te maken en niet alles uit te stellen tot je tweede masterjaar.

Idealiter zou je in je eerste masterjaar volgende taken achter de rug moeten hebben:

- keuze van een onderwerp
- eerste verkenning: in de literatuur, in de praktijk (over wat gaat het en welke (onderzoeks)vragen rijzen)
- opstellen thesisplan:
 - o thema-afbakening
 - o relevante concepten en theorieën resp. referentiekaders
 - o onderzoeksvragen: algemeen en operationeel
 - o methodologie: basisopties en verantwoording
 - o planning van alle verdere fasen en timing
 - o literatuurlijst van gelezen en te lezen publicaties resp. informatiebronnen
- gerichte verkenning en eerste versie van het theoretisch referentiekader
- keuze en/of ontwerp van onderzoeksinstrumenten voor empirisch onderzoek
- organisatie van het empirisch onderzoek: bepalen van de onderzoekseenheden en identificatie resp. contacteren van de onderzoekseenheden
- testen van de onderzoeksinstrumenten
- afname van de onderzoeksinstrumenten
- ontwerpen en testen van de manier van verwerken van de onderzoeksdata
- verwerking en analyse van de onderzoeksdata
- (continu) aanvulling literatuurstudie

In je tweede masterjaar kan je je dan volledig toespitsen op:

- interpretatie van de verwerkte onderzoeksdata
- rapportering van de onderzoeksresultaten
- terugkoppeling van de uitkomsten naar de onderzoeksvragen
- formuleren van besluiten (antwoorden op de onderzoeksvragen en kritische evaluatie van de waarde ervan) en van aanbevelingen voor verder onderzoek, praktijk en/of beleid
- einderedactie: lay-out, spellingscontrole, inhoudstafel, literatuurlijst, bijlagen
- ontwerpen kaft en titelpagina
- multiplicatie en indienen bij de studentenadministratie